

בשבילי הפרשה

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמידי, בוגרי וידידי ישיבת מיר

פרשת ואתחנן, תשפ"ה

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD - 7:52	Minneapolis, MN - 8:11
Brooklyn, NY - 7:44	Miami, FL - 7:43
Chicago, IL - 7:39	Monsey, NY - 7:45
Houston, Texas - 7:50	Montreal, Quebec - 7:54
Johannesburg, S. Africa - 5:26	Passaic, NJ - 7:45
Lakewood/Deal, NJ - 7:44	Toronto, Ontario - 8:12
London, UK - 8:20	Yerushalayim - 6:53
Los Angeles, CA - 7:28	Zurich, Switzerland - 8:30

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

שבועת אמת

ע' שו"ע או"ח קנ"ו ויזהר מלישבע אפילו באמת שאלף עיירות היו לינאי המלך וכולם נחרבו משום שבועת אמת. וע' מו"ק המקור במדב"ר כ"ב. (וע' פ"ת חו"מ פ"ז שהעיר דשו"ע כתב אלף ובמדב"ר כתב ב' אלפים. וכן תנחומא ר"פ מטות וכן תנחומא ויקרא ז' אלא שם אמרו אלפים עיירות בהר המלך, ולא הזכירו ינאי.)

ולפי במדב"ר הטעם כי אינו ראוי לישבע. וע"ש כל הלשון אין אתה רשאי להשבע בשמי אא"כ יהיה בך כל המדות האלו וכו' שתהא כאותן שנקראו יראי אלקים, אברהם איוב ויוסף וכו' ואותו תעבוד, אם אתה מפנה עצמך לתורה ולעוסק במצוות ואין לך עבודה אחרת וכו' ובו תדבק וכו' המשיא בתו לת"ח ושונה ועשה פרקמטיא ומהנהו מנכסיו וכו' אם יש בך כל המדות האלו אתה רשאי להשבע.

וע' ר' בחיי מטות מגדר יראת שמים וע' ח"ס חו"מ הנ"ל מחשש שישבע לשקר או כי אפילו לאמת יש לו קצת לבטלה כי יכול להפסיד ממונו, וע' ר' בחיי הנ"ל. (ולטעמים אלו לכא' היה נראה שהוא זהירות ולפנים משורת הדין וא"כ צ"ע שע"ז יחרבו עיירות כמ"ש בשו"ע, אבל לטעם במדב"ר כי אינו ראוי לישבע אולי באמת לא התירה תורה לנו לישבע.)

וע' ח"ס פ' יתרו ק"ג מטעם אחר כי לולי שהעולם משקר לא היה נצרך שבועה שיאמינו, ונמצא עדיין גרמו הצורך. וכנראה גם זה מעין שבועה לבטלה.

וע' רמב"ן שם על הרמב"ם במ"ע ז' שכתב שיש מצוה של שבועה ומשיג מתנחומא הנ"ל. ופשוט לרמב"ן דא"כ אין כאן מצוה. אבל דעת החינוך דאינו סתירה, דהרי כתב מצוה וגם הביא התנחומא, וע"כ ס"ל דיש מצוה, אבל רק למי שמחזיק בדרגה זו.

הערות ותגובות בלשה"ק או באנגלית יתקבלו
ברצון במייל bishvilleihalacha@themir.org

קובץ 'מאור תורה'

בעת היו בני הישיבה הקד' בגלות שנחאי, שקדו על לימודם במסירות מופלאה בתחושה של המשכיות הישיבה ב'מיר' כאילו כל הצרות והתלאות לא הפריעו כלל מלימודם. כך עלה על ליבם להוציא לאור קובץ מיוחד בשם 'מאור תורה'. מטרת הוצאת קובץ חידושי תורה זו הוגדרה בהקדמה לקובץ הראשון שיצא לאור בחודש אלול התש"ד בשנחאי: "מגמתו לחדש ולהמשיך את אשר החלו טובי הירחונים וקובצים וחדו"ת במקום מוצאנו פולין [מנו 'אהל תורה' - ברנוביץ, 'כנסת ישראל' - וילנא ועוד]."

להלן קטעים מתוך הקדמת חוברת ב' של ירחון 'מאור תורה' אשר יצא לאור בחודש מנחם אב התש"ז:

"בשלהי שנת תש"ד, עם תוקף בלהות הגטו בשנגהי נוסד קובצנו זה, למרות המכשולים הרבים אשר ארבו על דרכו. עם הופעתו עורר אומץ ותקוה בלבבות תופשי התורה בראותם ביסוד קובץ לחדו"ת חידוש ימי קדם... אולם דא עקא ותיכף אח"כ גברו המצוקות, גלו תופשי התורה גולה אחר גולה, ניתן הגיטו תוך שמירה יתירה, הגיעה עונת הפצצות וכו' והופסקה הוצאת הקובץ.

ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים (ד, י)

ביאר מרן המשגיח הגאון הרב ירוחם ליוואויץ זצלה"ה: הנה דור המדבר אשר ראו עין בעין את גדולתו ית' במתן תורה ובכל הניסים במדבר, אעפ"כ נאמר עליהם לאחר מתן תורה "אשר ילמדון ליראה", והיינו שעליהם לעמול בעמל ויגיעה לאט לאט כדי לזכות ולהשיג יראת ה'. כי היראה שניתנה להם בסיני הייתה כמצויאה שמצאו בלא יגיעה, והיא בבחינת ידיעת היראה, אך כדי לקנות את היראה בלב שתשאר קניין נצחי בלב, על האדם לעמול לקנות אותה בשכלו לאט לאט, כמ"ש "לא יגעת ומצאת אל תאמין".

כעין זה אנו רואים לפעמים כאשר ח"ו מתרגשת צרה על האדם, הרי לבו נמש ביראת שמים טהורה, אך הנה בחלוף זמן מועט, כבר אינה ניכרת בו יראה מיוחדת זו כלל. והטעם הוא מפני שיראה בלא שיעג עליה הרי היא כמצויאה בעלמא, בגדר 'לא יגעת ומצאת אל תאמין'. כי גם היראה המקובלת צריכה להיות מושכלת בשכל האדם על ידי יגיעתו.

ואל יתעקש האדם לומר כי "אשר ילמדון ליראה אותי" לא קאי על היראה אלא על לימוד התורה שעל ידו יגיע ליראה, משום שא"כ למה סיים הכתוב "כל הימים אשר הם חיים על האדמה", והרי פשיטא שמצוות לימוד תורה אין הזמן גרמה ומחוייב בה האדם בכל זמן, אלא ע"כ שכוונת הפס' ללמד שכל ימי האדם עליו לעמול וללמוד איך לקנות יראת ה' ע"י השכל דווקא, כי לא תהיה יראת ה' קניין אמיתי בלבד אם לא יעמול לקנותה כל חייו.

"בכל דרכיך דעהו" 1

עבודת ד' בצרכי הגוף

דרש בר קפרא, איזהו היא פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" (ברכות סג).

וכתב הרמב"ם (פ"ג דעות ה"ג); המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד וכו' אין זו דרך טובה, אלא ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ד', נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ד' תמיד וכו', מפני שמחשבתו בכל כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ד' והוא חולה, נמצאת שינה שלו - עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו "וכל מעשיך יהיו לשם שמים שמים", והוא שאמר שלמה בחכמתו "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך". עכ"ל הרמב"ם.

ואכן הבראה שע"י אכילה הגונה ושינה טובה לבני תורה הנאה להם והנאה לעולם.

סכנת שכחת הבורא

אך הסכנה היא, כמו שכתב בביאור הגר"א על הפסוק במשלי (ז, יד) "זבחי שלמים עלי" - כי אין היצה"ר בא אל האדם לפתותו לעשות עבירה, כי מי ישמע לו, אך בא אליו במצות ועי"ז ימשוך אותו, וזהו "זבחי שלמים" כי שלמים אינם על חטא, ומצוה גדולה לאכול ולשמוח באכילתם, ומזה נמשך אל היצה"ר, כי אין היצה"ר בא אלא מתוך אכילה ושמחה, ...ואין דבר טוב שיכול לפתות כמו באכילה של מצוה ושמחה של מצוה, ומזה יכול מאד למשוך אותו לילך אחר תענוגי עולם הזה. על כן אמר זאת בכדי שיתבונן האדם שאין אכילה של מצוה בעולם יותר מן השלמים, כי אפילו בשבת יכול לפטור את עצמו בכסא דהרסנא, כשהוא עושה לכבוד שבת, אבל שלמים אכילתם מצוה, וגם צריך להיזהר שלא יבא לידי נותר, וגם אכילתם בשמחה היא מצות עשה כמו שנא' "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת" וגו'. ומראה שכל פיתויי היצר הרע הוא מזה ומה שבא מזה, ומכל שכן בשאר אכילות ושמחות של מצוה שצריך האדם מאד מאד להשמר ולהזהר שלא תהא בהם אחיזת יצר הרע. עכ"ד.

ואמנם באנו למחנה למען החליף כח ולחיזוק הגוף, למען נוכל להיכנס לחדש אלול בעמל התורה והיראה מחוזקים ובריאים, אך מטבע הדברים המתקרב לחיי הגוף והנאותיו, שוכח את המטרה למענה בא לכאן, וכמו שכתב הגר"א ז"ל.

וכתב בחוה"ל שער יחוד המעשה (ריש פ"ד) וז"ל; "והשלישי, הרהור היצר ורמיזתו לאדם, במה שיחשב עליו את העוה"ז וירחיקהו מדרך עוה"ב".

והוא מה שכתוב בפרשת עקב (ח, יא) "השמר לך פן תשכח את ד' אלקיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום, פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ד' אלקיך".

עלינו להשתדל בכל מאי דאפשר, להשמר ולהיזהר מאחיזת היצר הרע במחנה זה אשר בו דגש על אכילה ושמחה של מצוה, כי אם לא נזהר ולא נשמר, אזי תהיה כל מטרת המחנה בטלה ח"ו, וה"אלול" הקדוש - תחת היותו מחוזק לעבודת הקדש ולהכנה לקבלת מלכותו ית' עלינו בימים הנוראים - יהיה תחת זה חודש של רפיון, ונמצאנו תחת מלכות ה"מלך זקן וכסיל".

העצה - "בכל דרכיך דעהו"

והעצה לכך, הרי לנו רמז נפלא להנהגת המחנה, והוא הכתוב "כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחוריך".

העצה "להשמר ולהזהר שלא תהא בהם אחיזת יצר הרע" היא - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", ואז "והיה מחנך קדוש", וכמו שכתב מהרש"א (ברכות סג, א) שהוא כמו שאמרו הבא להיטהר מסייעין אותו, ואז "נמצא עובד את ד' תמיד".

הקשר עם השי"ת במנוחת בין הזמנים

"טעמו וראו כי טוב ד' אשרי הגבר יחסה בו", פירש רש"י - "טעמו דברו".

יש לדעת כי התורה כולה היא היפך דעת אנשי העולם הזה. העוה"ז כולו השקפה ודעה של "טבע" והתורה הק' כולה למעלה מן הטבע [כמו שכתב הרמב"ן סו"פ בא].

לטעום את טעמה של תורה, הוא לטעום את ההשגחה הפרטית, אז ידע ויבין כי טוב ד', ויגיע למעלת ה"בטחון" ואז אין מאושר ממנו - "אשרי הגבר יחסה טוב".

המאמין האמיתי והשלם, יודע כי אין טבע ומנהגו של עולם, והכל מאת השי"ת, ואז הוא זוכה לבטוח בו ית', מאחר שיועד כי האדם בכוחות עצמו לא ישיג כלום, לכן צריך הוא הכל לבקש ממנו ית', כי אין בידו לעשות קטנה או גדולה ורק אם יתן לו השי"ת אותו יוכל לעשות.

ובהגיעו לאמונה השלמה הזו, לזאת יקרא כי "טעם" את השי"ת ואת תורתו, והוא חלקו בתורה, וחלקו זה הוא חלקו לעוה"ב, כי מי אשר לו חלק בתורה, הריהו קשור להשי"ת, וקשר זה בעוה"ז קושרו להקב"ה בעוה"ב, ועליו נאמר "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. והוא הוא העוה"ב [עם רבי רבבות מדרגות].

וכדי להיות צרור וקשור בצרור החיים, צריך שיהיה קשור עם השי"ת בעוה"ז, ומי שניתק עצמו רח"ל ממנו ית' בעוה"ז, גם בעוה"ב לא יוכל להיות קשור עמו, שהרי כל העוה"ב הוא להתענג על ד' ולהנות מזיו שכנתו.

על כן כל מאמצינו והשתדלותינו צריכות להיות נקשרים בו ית' שמו, והוא הנקרא "בטחון", כי הבוטח הוא ה"מאמין", והאמונה היא שהכל בא ממנו ית' כמו שכתוב "כי ממש הכל".

והנה כתב הר"י ז"ל (משלי ג, כב) על הפסוק "בטח בד' בכל לבך ואל בינתך אל תשען" וז"ל; "דע, כי הבטחון הוא שלא יתערב בו שום ספק, ועל דרך משל נבאר כי ענין הבטחון, כשכיר הבוטח על המלך, ועמל לפניו בכל כחו בשמחה ובטוב לבב, מרוב בטחונו על המלך שבדעתו ליתן משכורתו שלמה".

בעל בטחון בהכרח עיניו תלויים למרום יומם ולילה, באשר יודע הוא שכל מה שצריך ישיג רק על ידי השי"ת, והרי מתי אין האדם צריך דבר מה, כל פעולה בכח השי"ת היא, והמנוחה ג"כ מאתו ית', ועל כל נשימה ונשימה אנו חייבים להודות להשי"ת.

בעל הבטחון, הוא שנאמר בו "בכל דרכיך דעהו", והוא אשר נפשו קשורה כבר כאן בעולם הזה בצרור החיים, והוא שיזכה להתענג על ה' לעד ולנצח נצחים.

¹ מתוך שיחה במחנה נופש לבחורי ישיבות.

BELOW IS AN ENGLISH ADAPTATION OF THIS WEEKS' PARSHA PREVIEW WHICH CAN BE HEARD LIVE EVERY WEDNESDAY AT 2:15 PM

“Chosen” – But Why?

Harav Hagaon Meir Wahrsager Shlita

At the end of the parashah, Moshe cautions Klal Yisrael not to stray after avodah zarah, and he gives the following reason: **כי עם קדוש אתה לה' אלקיך בך בחר ה' אלקיך להיות** You are an am kadosh, the am hanivchar, the am segulah.

We open all of the shalosh regalim with this idea, which we then reiterate in all the tefillos of the Yom Tov: **אתה** Baruch Hu chose Klal Yisrael from among all the nations.

The Torah goes on to explain why it is that Hakadosh Baruch Hu chose us from among all the nations:

לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים. כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדד מבית עבדים.

It's not because you are numerous; you are actually the smallest of the nations. Rather, Hashem chose you as His nation for two reasons: **מאהבת ה' אתכם** – Hashem loved you, and secondly, **את השבועה אשר נשבע**, because He kept the promise that He made to your forefathers.

The first reason is hard to understand. Hakadosh Baruch Hu could have chosen any kallah that He wanted, but He chose Klal Yisrael out of all the nations. Why? Because He loved you. But that's exactly what we're trying to understand – why did Hashem love you? What was it about you that made you more fit for Hakadosh Baruch Hu's love than any other nation? Instead of answering the question, the passuk just raises the question but doesn't give a proper answer.

The Ramban addresses this difficulty with a powerful insight that touches on the essence of being a Yid. This is a very fundamental Ramban; I don't know why it is not well-known.

What makes us Yidden? What makes us the chosen nation?

The Ramban says the following:

ויבחר בכם. מכל העמים שתהיו אתם סגולה ונחלה לו, כי הבחירה בכל מקום ברירה מן האחרים. ואמר הטעם, כי מאהבת ה' אתכם

בחר בכם, שראה אתכם ראויים להתאהב לפניו ונבחרים לאהבה יותר מכל העמים. ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה, כי הנבחר לאוהב היודע לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו, וישראל ראויים לכך מכל עם, כמו שאמרו (ביצה כה ב) שלשה עזים הם ישראל באומות, כי יעמדו לו בנסיונות, או יהודאי או צלוב

The phrase **ויבחר בכם**, the Ramban points out, means that Hashem made a choice. He could have chosen other nations, but He chose Klal Yisrael. Why? The passuk says: **מאהבת ה' אתכם**. But what does that mean? Why did He love you more than all other nations? The Ramban explains that Hakadosh Baruch Hu saw that you were more fitting for love than any other nation. Why? The Ramban now defines what makes someone the best choice for a love relationship: someone who knows how to tolerate everything that will come upon him as a result of this relationship. And, the Ramban adds, Klal Yisrael are more suited in this regard than any other nation, because they are **azim** – the most stubborn and tenacious of all peoples – and they will withstand all **nisyonos**, staying true and loyal to their faith even on pain of death.

Let's try to understand what the Ramban is conveying.

The Foundation of Love

There are two types of relationships – a business relationship and a love relationship.

A person seeking a business relationship is looking for talent, for ability. He's not looking for a bond of love – he's looking for what the other person can bring to the table.

But then there's a love relationship – a **keshel shel ahavah** – which is what Hakadosh Baruch Hu is looking for in His am hanivchar.

What is the most important characteristic in a love relationship? It's not talent. That's why the passuk, when describing Klal Yisrael's uniqueness, doesn't specify any talent or ability. The point is not that Klal Yisrael is outstanding in their performance of mitzvos, or that they possess more impressive attributes. Rather, there's a different characteristic of Klal Yisrael that prompted Hakadosh Baruch Hu to consider them the most suitable and worthy partner for a love relationship: the capacity

BELOW IS AN ENGLISH ADAPTATION OF THIS WEEKS' PARSHA PREVIEW WHICH CAN BE HEARD LIVE EVERY WEDNESDAY AT 2:15 PM

to endure, to remain loyal, to care about your partner — no matter what happens.

This commitment to the relationship is what makes an ohev the best partner in a keshet shel ahavah. And, apparently, if Hakadosh Baruch Hu is going to embark on a relationship with an am, making that nation His am hanivchar, it's going to demand a certain sacrifice. The nation that will be Hakadosh Baruch Hu's partner is going to have to tolerate, kivyachol, a lot of baggage, for this relationship will come along with heavy burdens.

After all, the nation that is going to be the am hanivchar is going to have to keep the Torah and mitzvos. They are going to have to devote their lives to ruchniyus, while the rest of the nations will be chasing physical and materialistic pursuits. They're going to be the underdogs, the ones who are constantly persecuted and hated. The very fact that Hakadosh Baruch Hu chose this nation will cause everyone else to be jealous and hate them. Indeed, Chazal say that the name "Har Sinai" implies that from that mountain, sinah descended upon Klal Yisrael from the nations of the world.

The endless hatred of Eisav to Yaakov is partly due to our status as the am hanivchar. Hakadosh Baruch Hu knew that the nation He would choose as His partner would suffer tremendous yissurim, undergo severe oppression, and be threatened with annihilation for their effort to hold onto this relationship with Him. He was therefore looking for the nation that has it in their DNA to be loyal and withstand all nisyonos.

The Ramban is explaining that one of the most essential features of a Yid is that he is worthy of being in a relationship of love with Hashem.

What makes us His ohavim? More than dancing on Simchas Torah, more than bringing Him joy when we celebrate a chag, it's our ability to bear and tolerate all the persecution, tzaros, and exiles that Klal Yisrael has endured.

Not Only as a Nation

This is true on both the collective and individual levels. Not only is Klal Yisrael oppressed as a nation, but even as individuals, Yidden face far more nisyonos; apparently, this is part of being the am hanivchar. Look around — you'll see the tzaros.

The Chovos Halevavos explains that Hashem gives us a chance to prove how strong we are in our emunah and bitachon, testing us to see whether we'll endure and realize proudly that this is what makes us a partner of Hakadosh Baruch Hu. This is what we invest in our relationship of ahavah with Him, and this is the main thing that makes us Yidden — the am hanivchar.

This is a new perspective on tzaros, whether those of the community or the individual. They reflect Klal Yisrael's amazing power of endurance, from generation to generation.

Perhaps we can use this idea to better understand the Gemara (Yevamos 47) that discusses the process of how a person becomes a ger. The Gemara says that when a non-Jew comes to convert, before teaching him anything about Judaism, we ask him: Why do you want to convert? Don't you know that Klal Yisrael nowadays are downtrodden, oppressed, beaten, and suffering?

If he says: Yes, I know this is the state of Klal Yisrael, and I'm not even worthy of joining them — then we accept him immediately, and start teaching him about the mitzvos.

But the first requirement is to tell him what Klal Yisrael is. Why is that? The simple reason, perhaps, is that we're trying to test if his intentions are worthy, or if he has ulterior motives. But we wouldn't tell an untruth in order to do that. It must be that we're telling him what Klal Yisrael is.

Before we talk about mitzvos — which are comparable to talents and abilities that one partner in a relationship brings to the table — we tell the would-be convert: You're coming to be a ger — a Yid — and you're about to enter a relationship with Hakadosh Baruch Hu and forge a bris with Him. You want to know what it means to make that bris? It means Klal Yisrael is ne'eman. We are faithful to Hashem, bearing the tzaros, withstanding the nisyonos.

This ability has forever been part of our relationship with Hakadosh Baruch Hu. So when someone is coming to convert, he needs to know that this is the DNA of a Yid.

When we proudly remain loyal to Hashem, standing as His chosen people no matter what happens, we are investing in our true keshet with Him, and that brings us greater returns than any tranquility that other nations may enjoy. They might be better off in this world — in the prozdor — but we know that we will receive boundless

BELOW IS AN ENGLISH ADAPTATION OF THIS WEEKS' PARSHA PREVIEW WHICH CAN BE HEARD LIVE EVERY WEDNESDAY AT 2:15 PM

reward in the traklin. And that's what gives us koach. This is the stuff of being a Yid.

The Consolation: There's a Future

We're coming to Shabbos Nachamu, which, this year, falls on Tu B'Av. The seudah and nechamah that we have on Shabbos Nachamu is actually very hard to understand. If we're still in this bitter galus, what is the nechamah?

Yirmiyahu Hanavi says:

כה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנָּה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנוּ.

Rochel Imeinu continues to cry over the plight of Klal Yisrael, because they're not where they're supposed to be: Of all the pain we have experienced, tell Him only that I am sick with love for Him, for that separation from Him is the hardest for me of all.

Yet Hashem has a way to comfort someone who is refusing to be consoled:

כֹּה אָמַר ה': מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שְׂכָר לִפְעֻלָּתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֲרָץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרֵיתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְּנֵי לֵגְבֹלָם.

The nechamah is: יש שְׂכָר לִפְעֻלָּתְךָ ... וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרֵיתְךָ, which, the mefarshim say, means that there is hope for the acharis hayamim. Very nice – but how does that console Rochel now, during the galus?

The answer is that what we're doing now is building the future.

The Radak explains the words יש שְׂכָר לִפְעֻלָּתְךָ as follows:

לפעלת בניך שסבלו הגלות כמה שנים ולא שכחו את שמי ולא עברו על בריתי.

Klal Yisrael perpetuated Rochel's legacy. Her noble act of revealing the secret codes to Leah, to spare her from embarrassment, reflected many facets of greatness, but one of the core qualities it exemplified was the middah of savlanus: tolerating something that's not going your

way, that distances you from where you think you're supposed to be. This feature is something that Klal Yisrael has inherited, throughout the generations: the ability to stand steadfast, with stamina and resilience, and maintain our kesher ahavah with Hakadosh Baruch Hu.

In this vein, the Vilna Gaon explains the pesukim in Shir Hashirim that state: מִצְאֵנִי הַשְׂמְרִים הַסֹּבְבִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי פִּצְעוֹנִי נִשְׂאוּ אֶת רִדְיָי מֵעַלֵי שְׂמְרֵי הַחַמּוֹת. הַשְּׂבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדֵי מָה תִּגְדּוּ לוֹ שְׁחֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי.

What is Klal Yisrael expressing here?

That we have been hit and wounded, but the message we are giving the malachim to convey to Hakadosh Baruch Hu is: Of all the pain we have experienced, tell Him only that I am sick with love for Him, for that separation from Him is the hardest for me of all.

With everything we have endured – the Holocaust, the Simchas Torah massacre, the hostages, the yissurim of Klal Yisrael and the personal tzaros – what we tell Hakadosh Baruch Hu is, שְׁחֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי. We know this is all part of our relationship, and what pains us more than anything is our separation from You, because we are a people with a kesher ahavah with You. The purpose of the yissurim is to strengthen our relationship; in truth, as the Ramban says, it is what defines our relationship.

Anyone who sat and truly mourned on Tishah b'Av understood that Klal Yisrael has experienced more galus and suffering than any other nation – and this is what makes us Yidden. When we understand that this is the meaning of being the am hanivchar, and that this is what gives us hope for the future and reward down the line, we are consoled. For despite all the suffering, it's a zechus to be a Yid.

Our ne'emanus is what builds our bond of love with Hakadosh Baruch Hu, and makes us worthy of וְשָׁבוּ בְּנֵי לֵגְבֹלָם.

Gut Shabbos.